

בבא בתרא ע"ז

אמימר א' אותיות נקנות במסירה מגמרא ומסברא אותיות הן דברים ואינם נקנים בדברים

אמר לו רב אשי, האם היא גמרא או סברא?, ואמר לו אמימר שהיא גמרא. ואמר רב אשי שהיא גם סברא, שאין השטר מועיל כלום לקנות שטר אחר על ידו אלא הדבר תלוי במסירה. שהרי 'אותיות'²⁹⁵, מכירת שטר חוב, הם דברים שהוא מוכר ולא ממון ממש, ולכן עיקר קנייתן הוא מעשה בידים, המסירה. אבל שטר אחר לא מועיל, שדברים אינם נקנים בדברים, ולכן שטר לא יקנה בשטר.

זכו בשדה וכתבו לו שטר חוזר בשט' שואלת הגמרא, האם דברים אינם נקנים בדברים, ואינו חוזר בש'

והרי אמר רבה בר יצחק בשם רב, ישנם שני שטרות שונים זה מזה. אם אמר אני מקנה לכם בסודר זה שדה זו לצורך פלוני והם קנו לאותו פלוני, וכתבו לו את השטר חוזר במה שהסכים שיכתבו שטר. אפילו שאמר כתבו ותנו, שכל זמן שהשטר לא בא ליד מקבל המתנה, הוא יכול לעקור את שליחותו, שאין עושים שטר בעל כרחו של הנותן²⁹⁶. ואינו חוזר בשדה, שכבר

293 ה"ג אמר אמימר הלכתא אותיות נקנות במסירה כרבי, וכן משמע מלשון הגמרא והמסקנא בהרבה מקומות היא שאותיות נקנות במסירה ולא צריך לכתוב קני לך וכל שעבודיה ולא שום שטר. רשב"ם.

294 רב יהודאי גאון כתב שאין אותיות נקנות בחליפין ולר"ת ולר"י נראה שגורסים אין אותיות נקנות במסירה כחכ' שכן הלכה. והביאו ראייה מסוף פרק זה בורר ההיא איתתא דנפק שטר מתותי ידה אמרה ידענא בהאי שטרא דפריע הוא הימנה רב נחמן אמר ליה רבא כמאן כרבי דאמר אותיות נקנות במסירה. א"ל לאו משום דאי בעיא קלתיה. ועוד שאמרו שם איכא דאמרי לא הימנה רב נחמן אמר ליה רבא והא אי בעיא קלתיה אמר ליה כיון דאתחזק בבי דינא אי בעיא קלתיה לא אמרינן. אלא משמע שאין הלכה כרבי. ומה שא' במי שמת אימיה דרב עמרם חסידא הוה לה מלוגא דשטרי אמרה ליהוי לעמרם ברי אתא לקמיה דרב נחמן א"ל הא לא משך משמע שאם משך קנה. הוא רק במתנת שכיב מרע שאינו צריך לכתוב שדברי שכיב מרע ככתובים דמו, והיו סבורים שצריכים משיכה כמו שתמיד צריכים מסירה ושטר. ואור"י שבהכותב בההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי משמע שאם תפסתם מחיים קנתה ואע"ג שאין כתיבה מפני שהיא לא רצתה לקנות את המלוה אלא רצתה לדחוק את היתומים שיפרעו לה על ידי שתעכב את השטרות בידה שלא יוכלו לגבות את החוב. ומה שאמרו בגט פשוט אותיות נקנות במסירה, אביי אמר צריך להביא רביא רבא אמר א"צ להביא רביא לא משום שרבא סבר שאותיות נקנות במסירה. אבל אביי ודאי סבר שנקנה במסירה בפרק האשה שלום במה שרבא הביא רביא רבא שלא חוששים לתרי יצחק ממה שרביה בר אבוה גבה בשטרי דמחוזא שכתב בהו נאני בר חבי ונאני בר נאני אע"ג שבמחוזא מצויים רבים בשם זה. ואביי שאמר שם למאי יניחוש לה אי משום נפילה מיהוה זיהירי ואי משום פקדון כיון דשמיה כשמיה לא מפקיד גביה מאי אמרת דלמא מסר ליה אותיות נקנות במסירה. ומשם יש להביא רביא שרבא סבר שאין נקנה, ממה שהביא משם שלא חוששים לתרי יצחק. וא"ת וכיון שרבא סבר שאין נקנה קשה ממה שרבא דייק בפ' כל הגט הא קטנה מצי מגרש זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדריים בעיר אחת מוציאין שטר חוב על אחרים ואין דייק שמה לעולם אין מוציאים שחוששים שמא מסר לו לקנות ואין אותיות נקנות במסירה, אבל בגט אין חשש כי למה היתה מוסרת לחברתה שלא שייך שום קנין במסירתה לחברתה. וי"ל שגורסים שם רבה ואפילו אם גורסים רבא נראה לרשב"א שדייק שכמו שיכול לגרש את הקטנה ולא חוששים לפקדון ולשמא מסרה לה לצור ע"פ צלוחיתה, כך בשני יוסף בן שמעון מוציאים ולא חוששים לשמא מסר לו לקנות ולשמא מסר לו לצור על פי צלוחיתו. שהם יודעים שהמסירה לא מועילה לגבות את החוב שאין אותיות נקנות במסירה תוס'.

295 אור"י שמסירת השטר קרויה מילי שאמר לו קנה לך שטר זה והוא מילי בעלמא אבל כשכותב שטר בשמו על השעבוד אין מעשה גדול מזה. תוס'.

296 שאם יפה כחו במתנה בעל פה לא נוח לו שתהיה מתנה בשטר ואע"ג שאמרו בחזקת הבתים קנין בפני שנים ואצ"ל כתבו שסתם קנין לכתיבה עומד הוא בסתם שמסתמא המקנה רוצה שיכתבו שטר לקונה אבל היכן שמחה לא כותבים בעל כרחו. רשב"ם.

זכו בו עבורו וזכין לאדם שלא בפניו²⁹⁷. ואם אמר זכו בשדה זו לפלוני על מנת שתכתבו לו את השטר, חוזר בין בשטר בין בשדה. מפני שאמר שהמקבל לא יזכה בשדה עד שהשטר יבא לידו.

כיון שהחזיק בקרקע נקנה שטר
ברכ"מ
ורב חייא בר אבין אמר בשם רב הונא, שלשה שטרות הם. השנים שאמרנו, והשלישי, אם קדם מוכר וכתב את השטר לפני שמצא קונה כדי שיהא מוכן לתת אותו ללוקח ויקבל מי מעות²⁹⁸. וכיון שהחזיק בקרקע, נקנה השטר בכל מקום שהוא, שהרי דעתו של המוכר להקנות את השטר ללוקח. וקנה את השטר אגב קרקע ככל מטלטלין הנמכרים עם קרקע שנקנים בחזקת קרקע כאילו עשה משיכה במטלטלין עצמם. וזו היא ששנינו, נכסים שאין להן אחריות, נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף ושטר וחזקה^{299 300}. ואם כן, רואים ששטר נקנה בדברים?

אגב שונה מפני שאינו מילי אלא
מעשה גמור
מתרצת הגמרא, שקנין אגב שונה, שכיון ונלמד הדבר מהכתוב, אינו דברים בעלמא אלא הוא מעשה גדול כמשיכת הממון עצמו. שהרי מטבע שאינו ניקני בחליפין נקנה אגב קרקע. כמו שרב פפא היו לו תריסר אלפי זוז³⁰¹ אצל בי חוזאי והקנה אותם לרב שמואל בר אחא אגב הסף של ביתו³⁰². וכשבא עם המעות יצא כנגדו מרוב שמחה

297 אין להקשות נכתוב לו שלא יוכל לכפור כיון שאין מפסיד בכתובה. מפני שע"י שטר יצא קול שמכר או נתן ולא יליו לו ברצון. ואפ' שהלוקח לא יכול לחזור המוכר יכול לחזור בו בשטר ואם לא ירצה לקחת בלא שטר ניה. ור"ת מפ' שמדובר בשטר מתנה שלא ידעו שהוא שטר מתנה ויסברו שהוא שטר חוב או שטר מכר ושיעבד קרקעותיו ולא יקנו ממנו ברצון. ממנו אבל בשטר מכר אין יכול לחזור בו שמשמא מכר לו על דעת שיכתוב לו שטר. וקשה שבפ' גט פשוט שנינו מי שבא ואמר אבד שטר חובי אע"פ שאמרו עדים כתבנו וחתמנו אין כותבין ונותנין אפילו בלא אחריות שחוששים שמא פרע לו ורוצה לגבות שנית, אבל בשטר מקח וממכר כותבין חוץ מאחריות שבו. ואין לחשוש שמא יטרוף ויחזור ויטרוף. ולא חוששים משום אפוש שטרא, שמא לא ידעו העולם ששתי פעמים נכתב על שדה אחת ויסברו שמכר שדה אחרת או שהוא שטר חוב. תוס'.

298 ומותר לעשות כן אפילו שהוא נראה כשקר, מפני שאין יכול להיות כאן הפסד לשום אדם אלא למוכר עצמו. שאם יאבד השטר וימצאנו לוקח שכתב בשמו יטען שלקחו מזה המוכר ואם הוא לא חושש לכך אנן לא חוששים בשבילו. רשב"ם.

299 והגמ' חשבה עכשיו שהשטר נקנה במילי בעלמא שהמוכר נתרצה להקנות ללוקח ואע"פ שלא בא השטר לידו של הלוקח קנה אותו וכ"ש לעיל ששטר נקנה בשטר שכאן קנאו אפ' במילי בלא שטר וכ"ש שנקנה במילי הכתובים בשטר רשב"ם.

300 אין להק' איך הדבר מוכח הרי לא קנו את שעבוד השטר שבלא זה שעבד נכסיו שהמוכר שדהו בעדים גובה מנכסיו משועבדים ואין מועיל אלא לקנות את השטר. מפני שמשמע שהשטר נקנה בכל מקום בין החזיק בעדים בין בלא עדים שלא נשתעבדו נכסיו. וקשה איך מוכיחים שמילי מילי מיקנו הרי לא קנה אלא לענין שטר מכר הכתוב בשם המוכר ללוקח, שבו ודאי שמשירה מועילה בלא כתיבה לכו"ע. אבל במוכר או נותן שטר שיש לו על אחרים דברים לא נקנו במסירה לחודה עד שיכתוב. ונ"ל שהקשו והרי הוא קונה אגב מילי והוא קנין גרוע ואפ"ה נקנו בלא מסירה לקנות את השעבוד של השטר הכתוב בשמו. ומסירה תועיל בלא כתיבה אפילו בשטר שאינו כתוב בשמו כיון דקל לקנות שעבוד. ותירצו אגב שאני שאגב אינו קנין גרוע אלא הוא חזק כמו מסירה גמורה, שאפ"ה דבר שאינו נקנה בחליפין נקנה אגב קרקע ונחשב כמסירה ומשיכה והגבהה. תוס'.

301 לפי הס' שגור' בב"ק דהוה מסיק קשה כיצד הקנה אותם. וגם כיצד כותבים הרשאה על מלוה הרי א' בפ' מי שמת מתנת שכי"מ שכ' בה קנין ארכבה אתרי ריכשי כמתנת שכי"מ שאם אמר הלואתו לפלוני הלואתו לפלוני. אבל בריא לא יכול להקנות הלואה אפי' בקנין. ואור"ת שהיא תק"ח בהרשאה שיוכל לעשות שליח אפילו בהרשאת המלוה אע"ג שאין יכול להקנותה. תוס'.

302 והיינו הרשאה ואילו לא הקנה לו אותם לא היו נותנים לו שלא יתחייבו באונס הדרך. רשב"ם.

עד מקום בשם 'תווך'³⁰³.

אמר רב פפא, כוונת המשנה ב'אנתיקי' היא הסחורה שמובילים בספינה.

משנה

מכר את הקרון, לא מכר את הפרדות. מכר את הפרדות, לא מכר את הקרון. מכר את הצמד, העול וכלי העגלה המחברים את השוורים, לא מכר את הבקר. מכר את הבקר, לא מכר את הצמד³⁰⁴. רבי יהודה אומר, הדמים מודיעים. כיצד? אמר לו מכור לי צימדך במאתים זוז, הדבר ידוע שאין הצמד במאתים זוז. וחכמים אומרים אין הדמים ראייה, אלא בקש ליתן לו את השאר במתנה, או שיהיה מקח טעות ויחזיר לו מעותיו ויטול את צמדו.

גמרא

באדוקים בו מכר את הקרון שנה רב תחליפא בר מערבא לפני רבי אבהו, מכר את הקרון מכר את הפרדות. שאל אותו רבי אבהו, הרי שנינו במשנה מכר את הקרון לא מכר את הפרדות? אמר לו רב תחליפא, האם אמחוק את הבריייתא מחמת המשנה?. ואמר לו לא, תפרש את הבריייתא שהפרדות קשורות לקרון בשעת המכירה, ולכן מכר את הכל. והמשנה מדברת כשאינם אדוקים בו.

מקום שקוראים לבקר בקר ולצמד צמד ובמקום שקוראים לבקר צמד קוראים 'בקר' ולא קוראים לו 'צמד', פשוט שמכר לו את הצמד ולא מכר לו את הבקר. ומדוע רבי יהודה אומר שהדמים מודיעים שמכר את הבקר, והלא בקר אינו בכלל 'צמד' כלל³⁰⁵. ואם במקום זה גם לשוורים קוראים 'צמד' הרי מכר לו את כולו!. ומדוע לחכמים אין הדמים ראייה, ודאי כיון שכולם קורין גם לבקר 'צמד' וגם הדמים מודיעים על המוכר לגלות שלא מכר לו את בקר אלא את העול, ואם לא פירש מכר את הכל.

אלא המשנה מדברת במקום שיש אנשים שקוראים לצמד צמד, ולבקר בקר. ויש אנשים שקוראים לבקר צמד. ויש לנו ספק באדם זה, אם הוא קרא לבקר צמד או לא. רבי יהודה סובר שהדמים מודיעים, שהוא מן הקוראים לבקר צמד, והוא מכר עם הצמד את הבקר. וחכמים סוברים, שכיון ויש הקוראים לבקר בקר ולא צמד, לא אומרים שהדמים מודיעים, ולא מכר את הבקר³⁰⁶.

303 ובא לו' שמשום קנין זה מסרו לו את המעות שכיון שיצא לקראתו אנו יודעים שהביא את המעות.

304 היא ד"ה אלא שר"י נחכ' תולקים בפירושו לרבי יהודה לפעמים מכר לפעמים לא ולחכ' לעולם לא.

305 ואפילו שאדוקין בו לא קנה שלא מתחלקים בין אדוקין לשלא אדוקין כמו בקרון ופרדות.

306 יד' לוקח על התחונה ומעמידים ממון בחז' הבעלים ולא אומרים דמים מודיעים אבל כשכל בני העיר קוראים לבקר צמד כיון שפשוט שהוא רגיל לקרות גם לבקר צמד וגם יש דמים רבים מכר לו את כולה.

ר"י או' המוכר ס"ת בהמה ומרגלית אין להן אונאה אמרו לו לא א' אלא את אלו

שואלת הגמרא, אם אין הדמים ראייה, יבטל המקח ויחזיר לו את דמיו ויטול את הצמד

כבכל אונאה של יותר משתות. ואם תאמר שלחכמים אין ביטול מקח בין בשתות ובין ביותר משתות, אלא תמיד קנה ומחזיר אונאה³⁰⁷. והרי ששנינו, רבי יהודה אומר המוכר ספר תורה בהמה ומרגלית אין להן אונאה. אמרו לו, לא אמרו שאין אונאה אלא לעבדים שטרות וקרקעות, אבל למה שאמר רבי יהודה יש אונאה ומשמע שבשאר הדברים, סוברים חכמים שיש דין אונאה וביטול מקח³⁰⁸? עונה הגמרא, שמה ששנינו אין דמים ראייה הוא ביטול מקח משום אונאת יתר משתות. או שנאמר, שחכמים אמרו אונאה וביטול מקח בכדי שהדעת טועה, והוא סבור בלבו שכך הוא שוה, ולכן הוא מקח טעות ובטל המקח. אבל בכדי שאין הדעת טועה כמו במשנה שאין קונים צמד ששווה מעט במנה או מאתים, יש לנו לומר שהוא נתן לו מתנה^{309 310}.

307 היה יכול לשאול ממה ששנינו ברישא ואלו שאין להם אונאה, אלא שיכול לדחות הא מני ר"י. תוס'.

308 כך פירשו רבותינו וקשה הרי מכאן לא שמענו שיש להם ביטול מקח ביתר משתות אלא שיש אונאה וצריך להחזיר את הדמים ונראה בעיני לפרש, ואם אין הדמים ראייה לקנות בקר עם הצמד למה מכירת הצמד מתקיימת לגמרי שלא יחזיר ללוקח כלום מאונאתו. שכן משמע מלשון המשנה מכר את הצמד לא מכר את הבקר, אבל מכירת הצמד היא מכירה טובה והרי לא רק שאם נתאנה שתות היה צריך להחזיר את האונאה אלא יהיה ביטול מקח שהרי נתאנה בהרבה יותר משתות. וכ"ת רבנן אין להם לא החזרת אונאה בשתות ולא ביטול מקח ביתר משתות. שאין לנו לכופו בב"ד אם אינו רוצה לצאת ידי שמים. והקשו והתנן אמרו לו לא אמרו אלא את אלו אבל שאר דברים יש להן אונאה וצריך להחזיר ולמה אמרו במשנה אין הדמים ראייה שמשמע שהמכירה תתקיים לגמרי והמוכר לא יחזיר ללוקח ממעותיו כלום. ומה שהגמרא אומרת וכ"ת ביטול מקח לית להו הוא לאו דוקא שהוא הדין שהקשו מאונאת שתות לא משום דשהקשו וליהוי ביטול מקח מש"ה אמרו וכ"ת ביטול מקח כו'. רשב"ם.

309 ומסתבר כתירוץ אחרון והתירוץ הראשון הוא דחוק. רשב"ם.

310 ריב"ם או' שאין להקשות לרב שאו' במקדש אחותו אדם יודע שאין קדושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם פקדון. ששם אין המעשה קיים כלל אבל כאן המקח קיים לענין הצמד. ואין סברא שלא יחזיר את מעות הצמד והמותר יחזיר. אבל תחרוך זה אינו שייך באיזהו נשך בהאי מאן דיוזף פשיטי מחבריה ואשכח יתירתא אם בכדי שאין הדעת טועה לא צריך לאהדורי אימור במתנה יהבה ניהליה. וי"ל ששם א"א לומר שהוא פקדון שאינו יודע שיחזור וימנה אותם. ועוד שאפילו הוא יודע מסתמא כיון שלא הודיעו שהן יתירות אין דעתו לתבעו. תוס'.

